

AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK HATÁSKÖREI

Az Európai Unió Bíróságát két igazságszolgáltatási fórum – a Bíróság és a Törvényszék – alkotja, amelyek különféle jogorvoslati lehetőségeket biztosítanak, az [Európai Unióról szóló szerződés](#) 19. cikkében, az [Európai Unió működéséről szóló szerződés](#) (EUMSZ) 251–281. cikkében, az Euratom-Szerződés 136. cikkében és a szerződésekhez csatolt, az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról szóló, 3. sz. jegyzőkönyvben foglaltak szerint.

A BÍRÓSÁG

A. Közvetlen keresetek a tagállamokkal, illetve az Európai Unió intézményeivel, szerveivel és hivatalaival szemben.

A Bíróság az uniós jog szerinti kötelezettségeik betartását elmulasztó államokkal vagy intézményekkel szembeni eljárásokban határoz.

1. Kötelezettségszegés megállapítására irányuló kereset a tagállamokkal szemben Ilyen keresetet a következők terjeszthetnek elő:

- a Bizottság, a bírósági eljárást megelőző eljárás után (az EUMSZ 258. cikke): az érintett tagállam számára lehetőséget ad észrevételei megtételére, majd indokolással ellátott véleményt küld a tagállamnak ([1.3.8.](#));
- vagy valamely tagállam egy másik tagállammal szemben, azt követően, hogy az ügyet a Bizottság elé terjesztette (az EUMSZ 259. cikke).

A Bíróság szerepe:

- megállapítja, hogy az állam nem teljesítette kötelezettségeit, amely esetben az állam köteles a kötelezettségszegést haladéktalanul megszüntetni;
- amennyiben a Bizottság újabb keresetet terjeszt elő, és a Bíróság megállapítja, hogy az érintett tagállam nem teljesítette az ítéletében foglaltakat, a tagállamot bírság megfizetésére kötelezheti (meghatározott átalányösszeg és/ vagy kényszerítő bírság), amelynek összegét a Bíróság a Bizottság javaslata alapján állapítja meg (az EUMSZ 260. cikke).

2. Megsemmisítési vagy mulasztás megállapítása iránti keresetek az uniós intézményekkel szemben

Tárgy: olyan esetek, amelyekben a felperes az uniós joggal ellentétesnek feltételezett intézkedés megsemmisítését kéri (megsemmisítés: az EUMSZ 263. cikke), vagy az uniós jog megsértésének olyan esetei, ahol valamely intézmény, szerv vagy hivatal a döntéshozatalt elmulasztotta (EUMSZ 265. cikke).

Bírósághoz fordulás: keresetet terjeszthetnek elő a tagállamok, maguk az intézmények, illetve bármely természetes vagy jogi személy, ha az nekik címzett, uniós intézmény, szerv vagy hivatal által elfogadott intézkedéssel (különösen rendelettel, irányelvvel vagy határozattal) kapcsolatos.

A Bíróság szerepe: a Bíróság a jogi aktust megsemmisíti, illetve megállapítja a mulasztást, amely esetben az elmarasztalt intézmény köteles megtenni a Bíróság ítéletében foglaltak teljesítéséhez szükséges intézkedéseket (az EUMSZ 266. cikke).

3. Egyéb közvetlen keresetek

Mivel az EUMSZ 263., 265., 268., 270. és 272. cikkében említett keresetek első fokon a Törvényszék hatáskörébe tartoznak, egyedül a Bizottság vállalkozásokkal szemben szankciókat megállapító határozataival szembeni kereseteket (az EUMSZ 261. cikke), illetve a [Bíróság alapokmányában](#) (a [2019. április 17-i \(EU, Euratom\) 2019/629 rendelettel](#) módosított változatában) meghatározott kereseteket terjesztik elő a Bíróság előtt. A Bíróság alapokmányának 51. cikke szerint az EUMSZ 256. cikkének (1) bekezdésében foglaltaktól eltérve, továbbra is a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az EUMSZ 263. és 265. cikkében említett azon keresetek elbírálására, amelyeket a tagállamok valamelyike nyújt be:

- az Európai Parlament vagy a Tanács, illetve – amennyiben közösen járnak el – mindkettőjük valamely jogi aktusa, illetve mulasztása miatt, kivéve:
 - a Tanács által az EUMSZ 108. cikke (2) bekezdése alapján elfogadott határozatokat,
 - a Tanács által az EUMSZ 207. cikke értelmében a kereskedelem védelmére vonatkozó valamely tanácsi rendelet alapján elfogadott jogi aktusokat,
 - azokat a jogi aktusokat, amelyek révén a Tanács az EUMSZ 291. cikkének (2) bekezdésével összhangban a végrehajtási hatáskört maga gyakorolja;
- a Bizottságnak az EUMSZ 331. cikkének (1) bekezdése szerinti valamely jogi aktusa, illetve mulasztása miatt.

Szintén a Bíróság hatáskörébe tartozik azoknak az ugyanezen cikkeken alapuló kereseteknek az elbírálása, amelyeket az Unió intézményei nyújtanak be az Európai Parlament vagy a Tanács, illetve – amennyiben közösen járnak el – mindkettőjük vagy pedig a Bizottság valamely jogi aktusa, illetve mulasztása miatt, továbbá amelyeket az Unió valamely intézménye nyújt be az Európai Központi Bank valamely jogi aktusa, illetve mulasztása miatt.

B. Közvetett keresetek: nemzeti bíróság előtt felmerült, érvényességgel kapcsolatos kérdés (az EUMSZ 267. cikke – előzetes döntéshozatal)

A nemzeti bíróságok rendszerint közvetlenül alkalmazzák az uniós jogot, ha az adott ügy kapcsán ez szükséges. Amikor azonban egy nemzeti bíróság előtt a jog értelmezésével kapcsolatos kérdés merül fel, a bíróság előzetes döntés meghozatalát kérheti a Bíróságtól. Ha az adott bíróság olyan bíróság, amelynek határozataival szemben nincs lehetőség jogorvoslatra, akkor kötelező a kérdést a Bíróság elé terjeszteni. A nemzeti bíróság az Unió jogszabályainak értelmezésére vagy érvényességére vonatkozó kérdés(eke)t rendszerint bírósági határozat formájában, a nemzeti eljárási szabályoknak megfelelően terjeszti elő. A Bíróság azonban a C-493/17. sz. Weiss-ügyben 2018. december 11-én hozott ítéletében ([Weiss](#)) kimondta, hogy „a Bíróságnak el kell utasítania a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolását, ha az uniós

rendelkezés értelmezése vagy érvényességének értékelése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli és jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson”. A Bíróság Hivatala a kérelemről értesíti a nemzeti eljárásban részt vevő feleket, valamint a tagállamokat és az Európai Unió intézményeit. Két hónap áll rendelkezésükre ahhoz, hogy esetleges írásbeli észrevételeiket benyújtsák a Bírósághoz.

C. Másodfokú hatáskör

A Bíróság rendelkezik hatáskörrel a Törvényszék határozataival szembeni, kizárólag jogkérdésekre korlátozódó fellebbezések elbírálására. A fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

Ha a fellebbezést elfogadhatónak és megalapozottnak találják, a Bíróság a Törvényszék határozatát hatályon kívül helyezi, és az ügyet maga elbírálja, vagy az ügyet visszautalja a Törvényszék elé, amely e határozathoz kötve van.

EREDMÉNYEK

A Bíróság az európai integráció igen fontos tényezőjének – sőt, némelyek szerint motorjának – bizonyult.

A. Általánosságban

A 26–62. sz. ügyben 1963. február 5-én hozott ítéletében ([Van Gend & Loos](#)) kimondta a közösségi jog tagállami bíróságok előtti közvetlen alkalmazhatóságának elvét. A 6–64. sz. ügyben 1964. július 15-én hozott ítélete ([Costa kontra E.N.E.L.](#)) hasonlóképpen alapvető fontosságú volt abban a tekintetben, hogy a közösségi jogot a nemzeti jogi rendelkezésekkel szemben elsőbbséget élvező, független jogrendként határozta meg. A Bíróság az uniós jog és a belső jog közötti viszony meghatározásában mindig is magának követelte a végső joghatóság szerepét. A mérőföldkőnek számító Van Gend & Loos és a Costa kontra E.N.E.L. ügyben a Bíróság kidolgozta az uniós jog elsőbbségének alapvető elvét. Ezen elvnek megfelelően az uniós jog abszolút elsőbbséget élvez a belső joggal szemben, és ezt az elsőbbséget a nemzeti bíróságoknak kell figyelembe venniük a döntéshozatalkor. A 11–70. sz. ügyben 1970. december 17-én hozott ítéletében ([Internationale Handelsgesellschaft](#)) a Bíróság kimondta, hogy az uniós jog elsőbbséget élvez a nemzeti alkotmányokban biztosított alapvető jogokkal szemben is. A jelen ügyben hozott ítélete indokolásának 3. pontjában a Bíróság a következőt állapította meg: „az alapvető jogok – ahogyan egy tagállam alkotmányában vagy alkotmányos szerkezetének az elveiben megfogalmazzák – megsértésére való hivatkozás nem érintheti a Közösség egy jogi aktusának az érvényességét vagy a hatályát az adott tagállam területén”. A Bíróság későbbi ítéletekben megerősítette ezt az elvet (lásd a 106/77. sz. [Simmenthal-ügyet](#) (1978), a 149/79. sz. [Bizottság kontra Belgium ügyet](#) (1980), a C-46/93. és C-48/93. sz., [Brasserie du Pêcheur és Factortame II ügyet](#) (1996), a C-473/93. sz. [Bizottság kontra Luxemburg ügyet](#) (1996) és a C-213/07. sz. [Michaniki-ügyet](#) (2008)). Ebben az ítélkezési gyakorlatban a Bíróság doktrinális eszközöket dolgozott ki, hogy bizonyos fokú mérlegelési jogkört biztosítson a tagállami bíróságok számára, és komolyan vegye érdekeiket. Emellett a Bíróság néha hallgatólagosan

kiigazítja saját ítélkezési gyakorlatát annak érdekében, hogy figyelembe vegye a tagállami bíróságok aggályait. A legismertebb példa, hogy a Bíróság a tagállami bíróságok nyomására alakította ki ítélkezési gyakorlatát az alapvető jogok területén: Az Európai Közösségek létrehozását követően a Bíróság kezdetben ellenezte az alapvető jogoknak az EK jogrendjébe történő bevezetését (36/59. sz. [Ruhrkohlen-Verkaufsgesellschaft-ügy](#) (1960)). Amikor azonban a tagállamok alkotmánybíróságai ellenálltak, a Bíróság irányt váltott. A német szövetségi alkotmánybíróság és az olasz alkotmánybíróság ítéleteit megelőzően a Bíróság megállapította, hogy az alapvető jogok „az általános jogelvek szerves részét képezik” az [Internationale Handelsgesellschaft-ügyben](#).

B. Egyedi kérdésekben

- Az emberi jogok védelme körébe tartozik a 4-73. sz. ügyben 1974. május 14-én hozott ítélet ([Nold Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra Európai Közösségek Bizottsága](#)), amelyben a Bíróság kimondta, hogy az alapvető emberi jogok az általános jogelvek elválaszthatatlan részét képezik, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja ([4.1.1.](#)).
- Az áruk szabad mozgása: a 120/78. sz. ügyben 1979. február 20-án hozott ítélet ([Cassis de Dijon](#)), amelyben a Bíróság kimondta, hogy egy tagállamban jogszerűen gyártott és forgalmazott bármely terméket elvileg bármely más tagállam piacára be kell engedni.
- Személyek szabad mozgása: a C-415/93. sz. ügyben ([Bosman](#)) 1995. december 15-én hozott ítélet rögzítette, hogy a professzionális sporttevékenység olyan gazdasági tevékenység, amelynek gyakorlását a labdarúgó-szövetségek játékosok átigazolására vonatkozó szabályai, vagy a más tagállamok állampolgárainak számát korlátozó szabályai nem hátráltathatják.
- A Közösség külső hatáskörei: a 22-70. sz. ügyben 1971. március 31-én hozott ítélet ([Bizottság kontra Tanács](#)), amely elismerte a Közösség nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó jogát azokon a területeken, ahol a Közösség közös szabályokat fogadott el.
- A Bíróság a C-6/90. és C-9/90. sz. ügyben 1991. november 19-én hozott ítéletében ([Francovich és mások](#)) egy másik alapvető elvet dolgozott ki: a tagállam kárfelelősségét a magánszemélyek felé azokért a károkért, amelyeket e tagállam egy irányelv nemzeti jogba való átültetésének elmulasztásával, vagy késedelmével okoz.
- Számos különböző ítélet született a szociális biztonság (43-75. sz. [Defrenne-ügy](#) (1976) a férfiak és a nők egyenlő díjazásáról) és a munkavállalók egészsége és biztonsága (C-173/99. sz. [BECTU-ügy](#) (2001)) tárgyában.

Az arányosság elvét illetően a Bíróság a 2015. június 16-i ítéletében (C-62/14. sz. [Gauweiler és társai ügy](#)) kimondta, hogy az arányosság elve a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint megköveteli, hogy az uniós intézmények aktusai alkalmasak legyenek az érintett szabályozással kitűzött jogszerű célok megvalósítására, és ne menjenek túl az azok eléréséhez szükséges mértéken. Az uniós intézményeknek és szerveknek ezért a szóban forgó különböző érdekeket úgy kell mérlegelniük, hogy elkerülhető legyen olyan hátrányok keletkezése,

amelyek nyilvánvalóan aránytalanok az elérni kívánt célkitűzésekhez képest (C-493/17. sz. Weiss-ügy, 93. pont). A Bíróság egyik legnagyobb érdeme azon elv kimondása, hogy a szerződések nem szabad mereven értelmezni, hanem az értelmezésnek az integráció állapotát és a szerződések célkitűzéseit kell tükröznie. Ez az elv tette lehetővé az olyan területeken történő jogalkotást – például a szennyezés elleni küzdelem –, amelyekről a szerződések külön nem rendelkeznek: a C-176/03. sz. ügyben hozott, 2005. szeptember 13-i ítéletében ([Bizottság kontra Tanács](#)) a Bíróság lehetővé tette, hogy az Európai Unió szabályokat alkosson büntetőjogi területen, amennyiben azok környezetvédelmi célok elérése érdekében „szükségesnek” tekintendők.

Az [Európai Unió Igazságügyi Hálózatát](#) az EUB elnökének és a 28 tagállam alkotmánybíróságai és legfelsőbb bíróságai elnökeinek kezdeményezésére hozták létre a Római Szerződés aláírásának 60. évfordulója alkalmából 2017-ben.

Célja az ítélkezési gyakorlatra vonatkozó információcsere előmozdítása a részt vevő nemzeti bíróságok és az EUB között. A korlátozottan hozzáférhető weboldalon a részt vevő nemzeti bíróságok és az EUB információkat tesznek közzé az uniós joggal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatokról, olyan kérdésekről, amelyeket a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatalra az Európai Unió Bírósága elé terjesztettek, valamint a feljegyzésekről és tanulmányokról.

Az összes uniós nyelven elérhető JNEU együttműködési platform az Európai Unió Bíróságának bírái és a nemzeti bírák által igazságügyi tevékenységük keretében elvégzett munkát foglalja össze. A bírák ezáltal olyan eszközhöz férnek hozzá, amely lehetővé teszi számukra, hogy az ismeretek megosztása és a hatékonyság javítása érdekében ítélkezési gyakorlatukat, valamint kutatási és elemzési munkájukat kollégáik rendelkezésére bocsássák.

A platform több mint 2000 felhasználóval rendelkezik a tagállamok alkotmány- és legfelsőbb bíróságain.

A TÖRVÉNYSZÉK (1.3.9.)

A. A Törvényszék hatásköre (az EUMSZ 256. cikke)

Az Európai Unió Bíróságát két igazságszolgáltatási fórum alkotja: a [Bíróság](#) és a [Törvényszék](#). Mivel a Bíróság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az intézmények közötti, valamint a tagállamok által az Európai Parlament és/vagy a Tanács ellen indított keresetek elbírálására, minden más ilyen jellegű kereset, különösen a természetes személyek által előterjesztett és a valamely tagállam által a Bizottsággal szemben előterjesztett keresetek első fokon a Törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Az EUMSZ úgy rendelkezik, hogy a Törvényszék hatáskörébe tartozik az EUMSZ 263., 265., 268., 270. és 272. cikkében említett keresetek első fokon történő elbírálása, különösen az alábbiakban meghatározott területeken, kivéve, ha a kereseteket a tagállamok, az uniós intézmények vagy az Európai Központi Bank nyújtják be, amely esetben a Bíróság rendelkezik kizárólagos hatáskörrel (az Európai Unió Bírósága alapokmányának 51. cikke):

- természetes és jogi személyeknek az Unió intézménye, szerve vagy hivatala jogi aktusának megsemmisítése iránti keresetei, vagy ezen intézmények, szervek

vagy hivatalok mulasztásának megállapítása iránti keresetei (az EUMSZ 263. és 265. cikke);

- a tagállamok által a Bizottság ellen benyújtott keresetek;
- az EUMSZ 267. cikke alapján, meghatározott ügycsoportokban előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmek (az alapokmány 50b. cikke);
- az Európai Unió intézményei, szervei, illetve hivatalai vagy alkalmazottaik által okozott kár megtérítésére irányuló keresetek (az EUMSZ 268. cikke);
- az Európai Unió által kötött, kifejezetten a Törvényszék hatáskörét kikötő szerződésre vonatkozó jogviták (az EUMSZ 272. cikke);
- az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) és a Közösségi Növényfajta-hivatal ellen indított, a szellemi tulajdonnal kapcsolatos keresetek;
- az Unió és alkalmazottai közötti jogviták, ideértve az egyrészről a bármely szerv vagy hivatal és másrészről annak személyzete közötti jogvitákat.

Az alapokmány a Törvényszék hatáskörét más területekre is kiterjesztheti.

A Törvényszék által első fokon meghozott határozatok ellen általában a Bírósághoz lehet fellebbezni, ez a fellebbezési jog azonban a jogkérdésekre korlátozódik.

B. Előzetes döntéshozatal

A Törvényszék az alapokmányban meghatározott ügycsoportokban (az EUMSZ 256. cikkének (3) bekezdése) hatáskörrel rendelkezik előzetes döntéshozatal iránti kérelmek elbírálására (az EUMSZ 267. cikke). 2024 áprilisában e tekintetben rendelkezéseket vezettek be az alapokmányba (50b. cikk), és [a Törvényszék konkrét esetekben már hatáskörrel rendelkezik előzetes döntéshozatalra is](#). Az előzetes döntéshozatali hatáskör egy részének a Törvényszékre történő átruházása lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy több időt és erőforrást fordítson a legfontosabb előzetes döntéshozatal iránti kérelmek vizsgálatára.

C. A fellebbezésekkel kapcsolatos hatáskör

A Törvényszék határozataival szemben kizárólag jogkérdésekre vonatkozóan két hónapon belül a Bíróságnál lehet fellebbezéssel élni.

AZ EURÓPAI UNIÓ KÖZSZOLGÁLATI TÖRVÉNYSZÉKE

2016. szeptember 1-jétől kezdve az Unió és alkalmazottai közötti jogviták átkerültek a Törvényszék hatáskörébe ([1.3.9.](#)), ami a 2004-ben létrehozott Közzolgálati Törvényszék megszűnését jelentette. Az Európai Unió és alkalmazottai közötti jogviták elsőfokú elbírálásával kapcsolatos hatáskörnek a Törvényszékre történő átruházásáról szóló, 2016. július 6-i ([EU, Euratom](#)) [2016/1192 európai parlamenti és tanácsi rendelet](#) hatályon kívül helyezte a Közzolgálati Törvényszéket létrehozó 2004/752/EK, Euratom tanácsi rendeletet. A Közzolgálati Törvényszék előtt folyamatban lévő ügyek a Törvényszékhez kerültek át, amely az ezen időpont szerinti állásuknak megfelelően folytatja ezekben az ügyekben az eljárást, a volt Közzolgálati Törvényszék által ezen ügyek keretében végzett eljárási cselekmények pedig továbbra is hatályosak maradnak.

Átmeneti rendelkezéseket vezettek be a Közzszolgálati Törvényszék határozataival szembeni olyan fellebbezésekre vonatkozóan, amelyek elbírálása a hatáskör 2016. szeptember 1-jei átruházásának időpontjában folyamatban volt, vagy amelyeket ezen időpontot követően nyújtottak be. A Törvényszék e fellebbezések tárgyalására és elbírálására vonatkozó hatásköre továbbra is fennmarad. A Bíróság alapokmánya I. mellékletének 9–12. cikke szintén továbbra is alkalmazandó a szóban forgó jogorvoslatokra.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az EUMSZ 257. cikke szerint a Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében, a Törvényszékhez kapcsolódó különös hatáskörű törvényszékeket hozhat létre egyes területeken benyújtott meghatározott keresetfajták első fokon történő elbírálására. Erről a Parlamentnek és a Tanácsnak a Bizottság javaslata alapján és a Bírósággal folytatott konzultációt követően, vagy a Bíróság kérelmére és a Bizottsággal folytatott konzultációt követően rendeletben kell határoznia.

Az EUMSZ 281. cikke szerint az [Európai Unió Bíróságának alapokmányát](#) külön jegyzőkönyv állapítja meg, ez a [3. sz. jegyzőkönyv](#), az alapokmányt [rendes jogalkotási eljárás keretében](#) az Európai Parlament és a Tanács módosíthatja. A Parlament és a Tanács [nemrégiben megvizsgálta a Bíróságnak a 3. jegyzőkönyv módosítására irányuló kérelmét](#).

A Parlament az EUMSZ 263. cikkében említett egyik olyan intézmény, amely (félként) keresettel fordulhat a Bírósághoz.

Az EUMSZ 218. cikkének (11) bekezdése értelmében a Parlament kérheti a Bíróság véleményét arról, hogy a tervezett nemzetközi megállapodás összeegyeztethető-e a szerződésekkel. Ha a Bíróság véleménye kedvezőtlen, a tervezett megállapodás csak akkor léphet hatályba, ha azt módosítják, vagy a szerződéseket felülvizsgálják.

Alexandru-George Moş / Udo Bux / Mariusz Maciejewski
05/2024